

1930'ların Kültür Dünyasını Aralamak: Görüş Mecmuası

TURAN KARATAŞ*

ÖZ

Bu makale, 1930'dan 1932'ye kadar üç yıl içinde, düzensiz aralıklarla dört sayı çıkabilen, fakat gerek çıkaranlar gerekse yazarları bakımından dönemi için önemli bir kaynak kıymetinde olan *Görüş* dergisini tanıtmayı ve içeriğini tahlil etmeyi amaçlıyor. Makalede evvela derginin çıkış macerası ve biçimsel özellikleri anlatıldı, sonra da içinde yer alan önemli yazılar incelendi. O yıllarda *Görüş*'te ürünleri yayımlanan fakat bugün yeterince tanınmayan, bilinmeyen yazarlara da değinildi kısaca. Dördüncü sayısı bugün sadece bir iki kütüphanede bulunabilen mecmuada çıkan kimi yazılar, sonradan kitaplara girme şansı bulamadığı için, edebiyat araştırmacılarına nihan kalmıştır denebilir. Bu yazılarda, hâlihazırdaki bazı bilgileri düzelterek ya da genişletecek özlükte malûmat mevcuttur. Dergide yer alan Ahmet Kutsi Tecer'in kitaplaşmayan yazıları, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın kitaplarına girmeyen iki çevirisi, başkaca yazarların araştırmacılara uzak, bir bakıma gizli kalmış bazı deneme, değini ve değerlendirme yazıları da bu çalışmayla gün ışığına çıkıyor. Dergilerde yayımlanan bilhassa şiirlerin veya bazen yazıların, daha sonra kitaplara alınırken müelliflerince değiştirildikleri bilinmektedir. Tanpınar'ın *Görüş*'te çıkan bir şiirinde, kitabına alırken yaptığı değiştirmeleri de gösterdik. Ayrıca derginin yazılar ve yazarlar dizini de hazırlanıp makaleye dâhil edilmiştir.

Anahtar sözcükler: *Görüş*, dergi, sanat-edebiyat, 1930'larda kültür, Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi

Derginin Çıkış Serüveni

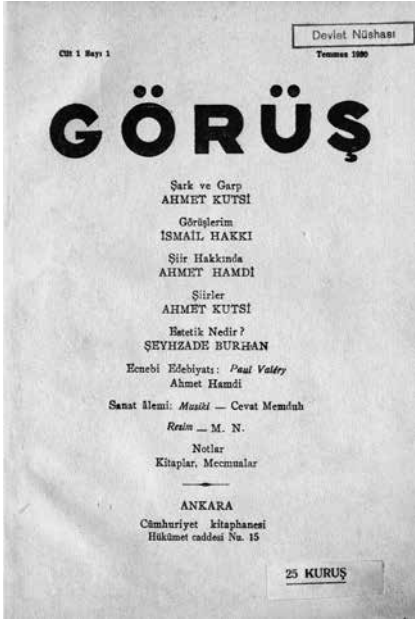
İlk sayısı Temmuz 1930'da¹ yayımlanan *Görüş*, döneminin mühim sanat edebiyat dergilerinden biridir. Talihsizliği, sadece dört sayı çıkabilmiş olmasıdır. Birinci sayının arka kapağında derginin adının hemen altında "Edebiyat, sa-

* Prof. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü/KARAMAN
E-posta: turankaratas@kmu.edu.tr

¹ Derginin iç kapağında tesis tarihi olarak "Haziran: 1930" kaydı vardır.

nat, tenkit mecmuası” ibaresi görülür. Sonraki sayılarda bu vasıflara bir dördüncüsü eklenir: “bibliyografya”. Böyle iddialı, doğrusu kapsamlı bir ödev bilinciyle yola koyulan *Görüş*, küçük boya yakın bir ebatta (17,5x25,5); ilk üç sayı 64, son sayı ise 40 sayfadır. Dergi, “senede 6 nüsha” çıkacaktır. İkinci sayı, vaat edilen tarihte okuyucuyla buluşur yani ilk nüshadan iki ay sonra Eylül 1930’da. Fakat üçüncü sayı, gecikmeli olarak, yedi ay sonra yayımlanır. Normal şartlarda Kasım 1930’da çıkması gereken üçüncü sayının kapağında “Nisan 1931” tarihi kayıtlıdır. Bu nüsha, Ahmet Kutsi’nin görevle Sivas’a gitmesi üzerine orada basılmıştır. Gecikmenin nedeni de bu tayin olmalıdır.² Dördüncü sayı ise on ay sonra –Şubat 1932’de– ancak çıkabilir. Bu nüsha, maalesef, derginin çıkan son sayısıdır.

Derginin ön kapağının içindeki ve arka kapağındaki kayıtlara bakılırsa, ilk sayının neşrinden kısa süre sonra Ahmet Kutsi, memuriyeti icabı Sivas’a gitmiştir. Devlet bursu ile yurtdışında öğrenim gördüğü için mecburî hizmete

tabi olan şair, muhtemelen bu kadar çabuk bir taşra görevi beklemiyordu. Bir öngörüsü olsaydı, uzun vadeli bir programı gerektiren bir işe girişmeyebilirdi. O günün şartlarında böyle bir faaliyetin Sivas’tan yürütülmesi kolay değildir; derginin bu sebeple kapanmış olması muhtemeldir. Ancak, Tanpınar’ın Turan Alptekin’e anlattıklarına göre, derginin kapanış nedeni başkadır. “Kutsi Avrupadan yeni gelmişti. 1926’da geçirdiğim krizle 1932 arasında Kutsi ile *Görüş* mecmuasını çıkardık. Burada kendi estetiğimizi anlatmak fırsatı bulduk. *Görüş*’ün beşinci sayısı, Goethe sayısı olacaktı. Goethe hakkında gelen yazıları basmamak için mecmuayı kapadık” (Alptekin 2001:42). Bu, oldukça ilginç bir kapatma gerekçesidir.

Tanpınar gibi beğenisi, kültürü yüksek bir sanatkâr, belli ki, gelen yazıları beğenmemiştir. İnci Enginün ve Zeynep Kerman, derginin kapanma sebebinin, Tanpınar’ın günlüklerindeki tutumundan yola çıkarak “hayat karşısındaki çekingенliği”ne bağlarlar (2015:42-44).

² Memuriyet Sicil Karnesi’ndeki resmi kayıtlara göre Ahmet Kutsi Beyin Sivas Lisesi edebiyat muallimliğine naklen tayini 31.08.1930 tarihindedir. Göreve 9 Eylül’de başlamıştır. Yaklaşık iki yıl sonra da (06.06.1932) Sivas Maarif Müdürlüğü’ne tayin edilecektir.

Kimlik ve Hâl Bilgisi

Görüş'ün ilk sayısının ön kapak iç sayfasında idarehane adresi olarak “Cumhuriyet Kitaphanesi, Hükümet caddesinde, Nu. 15 ANKARA” kaydı yer almaktadır. Fakat bu ilk sayı, yine dergideki kayıttan anlaşıldığına göre, İstanbul İktisat Matbaası'nda basılmıştır.) Adresin altında âdeti bir ikaz cümlesi yer almaktadır: “Zarfın üzerine *Görüş* müdürlüğüne diye yazılmalıdır”. Aynı sayfada dikkat çekici bir not daha vardır: “Mecmuaya gönderilecek yazılar yazı makinası ile yazılmalıdır. Basılmayan yazılar nihayet iki ay zarfında iade edilecektir”. Nüshası 50 kuruş olan derginin abone şartları da bu sayfada duyurulmaktadır: “Türkiye için (6 nüshası) 3 lira. Ecnebi memleketler için 2,5 dolar. Aboneler herhangi bir nüshadan başlayabilir. Parayı posta havalesile gönderiniz”. Bu tanıtım sayfasında derginin fiyatı 50 kuruş olarak ilan edilmiş olsa da, ön kapağa sonradan yapıştırılan düzeltme bandında “25 kuruş”tur. Bütün bu hatırlatma notları/duyurular, dergiyi çıkaranların titizliklerini, her ayrıntıyı göz önünde bulundurduklarını gösteriyor. Yurtdışında okunma varsayımını bile düşünmüş olmaları, o yıllar için derginin yaygınlaştırılması niyetini dışı vuran hayli iddialı bir öngörü olarak yorumlanabilir.

Derginin adresi ikinci sayıyla birlikte “Posta kutusu: 12 Sivas” şeklinde değişmiştir. Bu, öyle anlaşılıyor ki iletişim adresidir. Arka kapakta idarehane olarak İstanbul'da “Ankara caddesi, Muallim Ahmet Halit kütüphanesi, Afif Bey” kaydı vardır. Derginin fiyatının daha ilk nüshada, basıldıktan sonra 25 kuruş olarak düzeltildiğini belirtmiştik. Abone ücretlerinin de yarı yarıya düşürüldüğü bu sayıda ilan edilir. Böyle bir fiyat indirimine niçin gidildiğini bilmiyoruz. Derginin arzu edilen nitelikte çıkamadığı yahut okura beklenen seviyede ulaşamadığı düşünülmüş olabilir.

İkinci sayının künye sayfasında (ön kapağın içinde) “tabilere” ve “muharrirlerle” yönelik bir duyuru görmekteyiz:

Neşredilmiş olan kitaplarınızın bibliyografa³ sütununda kitap me-rekliları için ilan edilmesini istiyorsanız bir nüshasını idarehanemize gönderiniz. Bunun için ayrıca ücret alınmayacaktır. Bu ilanlara daima kitabı neşreden müessesenin firması konulacaktır. Eserleri hakkında ayrıca mecmuamız muharrirleri tarafından bir kontrandü yapılmasını isteyen kitap müelliflerinin bir nüshasını *doğrudan doğruya* Ahmet Kutsi Beye⁴ göndermeleri lâzımdır.

³ Alıntılarda özgün yazımlara müdahale edilmedi.

⁴ Dördüncü sayıda da yer alan aynı duyuruda, Ahmet Kutsi yerine Ahmet Hamdi Bey'in adı yazılmıştır. Bunun anlamı şudur: Dergideki kitap tanıtım yazılarını daha ziyade Ahmet Hamdi yazmaktadır. Üstelik Ankara'dadır yani Başkent'te. Kitapların da doğrudan ona ulaştırılması gerekmektedir. Derginin son sayısında “neşriyat müdürü” olarak isminin jeneriğe konması da Ahmet Hamdi'nin derginin yazı işlerinde hatta çıkarılmasında giderek daha etkin bir görev/sorumluluk aldığını gösteriyor.

Bu alıntıları uzatmamızın nedeni, mecmuayı çıkaranların tutumlarını, hassasiyetlerini göstermenin yanı sıra, bir edebiyat-sanat dergisi neşretmenin ne denli ciddi bir uğraş olduğu (en azından 1930'larda), anlaşılın diyerdir.

Mecmua her ilanı kabul etmediğini ikinci sayının arka kapağında duyurur. Dergide “kitaphane, kitap, mecmua, gazete, kırtasiye, matbaa, gramofon plakları, radyo ve sinema” gibi “seçme ilanlar”ın yayımlanabileceği bilhassa belirtilmiştir. Bu şartlara uygun olarak dergide yer verilen bir ilan şöyledir:

Derginin üçüncü sayısının arka kapağındaki “Sivas-Kâmil matbaası” kaydından bu nüshanın Sivas'ta basıldığı anlaşılmaktadır. Yine aynı sayının arka kapağında, derginin temmuzdan itibaren aylık olarak senede 12 sayı çıkacağı duyurulmaktadır. Bu vaat ile senelik aboneli de 3 lira olmuştur. Bu hatırlatmaların altında “GÖRÜŞ KÜLLİYATI” başlıklı önemli bir duyuru yer almaktadır:

Görüş Mecmuası, Türkiyenin genç, güzide Muharrirlerinden mürekkep daimi bir heyetin yardımlarile neşrolunmaktadır. Ayrıca Mecmua-daki yazı arkadaşlarının yardımlarile *Görüş külliyyatı* ünvanı altında Kitap neşriyatı olacaktır. Bu külliyyat meyanında edebiyat, güzel sanatlar, felsefe, tenkit, tarih ilh.,..ye dair gerek telif, gerek ecnebi edebiyatlarından meşhur eserler bulunacaktır.

Bu duyurudan anlaşılın, derginin uzun süre çıkarılacağı, dahası yazarlarının veya çevresindeki muharrirlerin kitaplarıyla bir külliyyat oluşturulacağıdır. Önceki dönemin edebî topluluklarında (Edebiyat-ı Cedide, Fecr-i Ati) da görülen bu tutum, dergi etrafında toplananların sanat anlayışlarıyla, yapıp ettikleriyle aynı zamanda bir sanat mektebine dönüşmek arzusundandır.

Derginin dördüncü (son) sayısının ön kapak iç sayfasında tanıtım ve iletişim bilgileri yenilenmiştir: Sahibi: Ahmet Kutsi, Neşriyat Müdürü: Ahmet Hamdi, Neşir ve İdare Merkezi: Hakimiyeti Milliye Matbaası. Her hususta müracaat için adres: Posta kutusu: 94, ANKARA. Anlaşılın, Ahmet Kutsi, hâlâ Sivas'ta bulunuyor olsa da, dergide Ahmet Hamdi daha etkin görev üstlenmiştir. Dergi çıkacak olsaydı, muhtemelen sonraki sayıları Ankara'da belirtilen adreste basılacaktı.

Her ne kadar yayımlanmasında “genç ve güzide” muharrirlerden oluşan bir yazı heyetinin desteği olsa da, *Görüş*'e, arkadaş olan iki Ahmet'in, tabir doğrusu “sanat dini”nin müntesibi sayabilecek iki dostun⁵ dergisi demek yanlış olmaz. Başka bir deyişle *Görüş*, sonradan Tecer soyadını alacak Ahmet Kutsi ile meşhur romancı Ahmet Hamdi'nin dergisidir. Derginin “sahibi ve müdürü” Ahmet Kutsi görünse de, dört sayı boyunca çıkan yazıların altındaki imzalara bakıldığında, derginin yazı yükünün bu iki edebiyat adamının üzerinde olduğu kolayca fark edilir. Sayısı çok olmayan imzasız değerlerin de bu iki isimden biri tarafından yazıldığını tahmin etmek zor değildir.

Tanpınar'ın muhtemelen bu günlerde (Şubat 1931'de) Ahmet Kutsi'ye yazdığı bir mektuptan, dergide yer bulacak olan yazıların ne surette yazıldığını/ yazdırıldığını, toplandığını ve içeriğin nasıl oluştuğunu anlamak mümkündür.

Kutsi,

Sana *Muhit* gazetesi hakkında bir kronik gönderiyorum. Beğenirsen...

Suud bir talebeye, Ziya Talat'ın çıkardığı bir kitabı hülâsa ettirdi. Tasahih et ve koy! Yahut koyma. Yazı imzasızdır.

Suud, Ahmet Kemal imzasıyla şiire dair bir kronik yazdı. Bu imza ile çıkmasında ısrar ediyor ki doğrudur.

Ben *Türk Yurdu*'nu yazıp göndereceğim. Yalnız tiyatroyu bu mektuptan sonraki mektubumda göndereceğim. Fakat kalsa daha iyi olur.

İki roman ve hikâye compte-rendu'sü postaya pazartesi verilecektir.⁶

Suud parasızdır. Behemehâl para göndermeni istiyor. Tercümeyi düzelteceğin anlaşıldı. Cümleleri çok kırma, yazık olur. [...] Galiba Emin Bey'den⁷ bir yazı geliyor. Ve minallahü tevfik.

[...] Mecmuaya gönderilen iki mektubu gönderiyorum.

Hayırlı havadis demektir.

Bu nüsha parlak olacak, emin ol. (Tanpınar 1992:11,12)

⁵ *Tanpınar'ın Mektupları*'nda bu yakınlık/dostluk kolayca görülmektedir. Kitapta 5. mektup olarak verilen ve 1935 yılında yazıldığı tahmin edilen 'Ahmet Hamdi-Peyami Safa' imzalı mektupta, oldukça etkileyici şu ifadeler yer alır: "... yine ne olacağı belirsiz gün, yine can sıkıntısı, fazla olarak Kutsi'sizliğin azabı, onun hasreti, şusu, busu ve fazla olarak dışarda güneş ve kar ve yağurtçu sesi ve otomobil kornaları..." (Tanpınar 1992:17)

⁶ Yukarıdaki mektupta gönderildiği/gönderileceği belirtilen telif yazıların hiçbiri *Görüş*'te çıkmamıştır. "Tercümeyi düzelteceğin anlaşıldı" cümlesinde bahsi geçen yazı ise, dördüncü sayıda yayımlanan "Sürat Hakkında" başlıklı çeviri olmalıdır. Suut Kemal'in adından hemen sonra tercümenin anılmasından bu kanaate varıyoruz. Neşredilmeyen yazılarla ilgili birkaç ihtimal akla geliyor. Yazılacağı vaat edilenler yazılmamış olabilir veya gönderilenler beğenilmemiş ya da sonraki sayılara bırakılmıştır. Çünkü derginin kapanabileceği ihtimali gibi bir düşünce yoktur.

⁷ Mehmet Emin [Erişirgil] olmalıdır. Sözü edilen yazı, dergide çıkmamıştır. Gönderilmemiş olması kuvvetle muhtemeldir, yoksa, böyle meşhur bir ismin (o zaman MEB Müsteşarı'dır) yazısını dergiyeye koymak mümkün değildir.

Dergide Kimler Ne Yazdı?

Dört sayı çıkmış olan bir süreli yayında geniş bir yazı kadrosu beklemek zordur. Nitekim *Görüş*'ün yazar ve eser çeşitliliği bakımından çok zengin olduğu söyleyemez. Ne var ki, dergide yer alan yazılar, hem müellifleri hem de konuları bakımından mühimdir. Mecmuada daha çok edebiyata ilişkin yazılar yayımlanmıştır. Bununla birlikte bilhassa resim sanatına ve musikiye dair yazılar, hemen her sayıda görülmektedir. Bir hususu da belirtmeden geçmemek gerekir. Bu tür mecmuaların genellikle ilk sayılarında, niçin/ne amaçla çıkıyor olduğunu beyan eden bir "çıkarken" yazısı yer alır. Bu yazıların bir kısmı yeni iddialar, ilkeler içerir. Ancak *Görüş*'te böyle bir yazıya gerek duyulmadığı anlaşılıyor.

Görüş'te A.K. rumuzuyla da yazıları yayımlanan Ahmet Kutsi'nin tam imzasıyla çıkan iki yazısı mühimdir. Söz konusu yazılar, bildiğimiz kadarıyla şimdiye kadar bir kitap içinde yer almamıştır. Bu nedenle her iki yazının da üzerinde kısaca durmak gerekir. "Şark ve Garp" başlıklı ilk makale, "edebiyatımızda yeni bir *teme* dair mütalea" alt başlığıyla takdim edilmiştir. Fakat yazıda, edebiyattaki yeni bir "tem"den ziyade, tarih boyunca ve bilhassa son bir asırdır Garp'ın bizim için ne manaya geldiği anlatılıyor. Bilindiği gibi, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk aydınının önceki dönemlerden miras olarak devraldığı meselelerden biri de "Garp" ve "Şark" ikiliğidir. Makalenin başlığında bu iki dünyanın adına yer verilmiş olsa da yazıda üzerinde durulan "Garp"tır Ahmet Kutsi, kelimenin manasının genişliğine/çeşitliliğine temas ettikten sonra, kavramların tarihte kazandıkları anlamlara değiniyor, bize ilişkin kısmını izah etmeye çalışıyor. Nihayet son asrı belki de kendi zamanını kasederek "bu kelime" diyor, "âdeta hayatımızda vukua gelen yeni, yepyeni birtakım değişikliklerin müşterek alâmeti, remzi olmuştur" (1: 5).⁸ Yazık ki böyledir; 19. asrın hemen başından itibaren, "yeni bir hamle" varsa hayatımızda, bunu Garp'ın alametifarikası saymak gerekmiştir. Onuncu asırdan itibaren yüzyıllarca Haçlı ordularıyla savaştığımız ve baş ettiğimiz Garp, şimdi "bizi ta içimizden istilâya hazırlanıyor; mütaassıp garp değil, mütefekkir garp" diyor yazar (1:10). Fakat bize öyle geliyor ki, Ahmet Kutsi bu tespiti yapmakta geç kalmıştır. Bahse mevzu "istila" yıllar öncesinden gerçekleşmiştir. Yalnız Ahmet Kutsi'nin yazının nihayetine doğru sarf ettiği bir iki cümle vardır ki, neredeyse yüz yıldır tartışılmakta olan meseleyi özetlemektedir: "Şark ve garp. Nihayet bunun muhtelif şekillerde tezahür ettiğini görüyoruz. Şüphe ve iman, korku ve ümit, hayır ve şer, varlık ve yokluk. Türk ruhunun dramı işte bu çarpışmanın tarihidir" (1:14).

Ahmet Kutsi'nin derginin ikinci sayısında yer alan "Eski ve Yeni Edebiyat" başlıklı yazısı, 1930 yılının Ağustos ayında toplanan ve on beş günden faz-

⁸ Makale boyunca alıntılarının sonunda parantez içinde yazılan rakamların ilki derginin sayısını, ikincisi sayfa numarasını göstermektedir.

la devam eden “Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi”ni değerlendiren mühim bir metindir. Kongre boyunca, ağırlıklı olarak eski ve yeni edebiyatın lise ve orta mekteplerde nasıl okutulacağı, bundaki gaye ve bundan beklenen fayda üzerinde durulur. Büyük, uzun tartışmalar yapılır. Tartışmaların merkezinde yaygın adıyla “Divan edebiyatı” vardır. Söz konusu edebiyat eserlerinin “zihni ve marazi”liğinden, “bizim hakiki edebiyatımızın divan edebiyatı olmadığı”ndan bahisle bu derslerin liselerden kaldırılmasına ilişkin görüşler ortaya atılır. Şaşırtıcı olan, bu tartışmalarda, Ahmet Hamdi’nin [Tanpınar] “divan edebiyatının lise programlarından kaldırılması ve edebiyat tarihi tedrisatının tanzimattan sonraki devre inhisar etmesini teklif etmesi”dir (2: 98). Bu, Tanpınar’ın sonraki yıllardaki genel görüşlerinin aksine bir tekliftir. Ahmet Hamdi Beye göre, lise talebelerine okutulacak edebiyat dersleri şöyle olmalıdır: “Tanzimattan itibaren mufassal bir edebiyat tarihi, ondan evvelki devirler bir methal tarzında, bilhassa lisanın tekâmülünü gösteren belli başlı merhalelere ait seçilmiş metinler üzerinde durularak okutulmasıdır” (2: 99-100). Mustafa Nihat [Özön], Ahmet Hamdi ile aynı görüşü savunur hatta daha ileri giderek “divan edebiyatının programlardan büsbütün kaldırılması”ni teklif etmiştir. Divan edebiyatına “kıyıcılar”ın karşısına, kaderin garip tecellisidir, bu kongreden on beş yıl sonra meşhur *Divan Edebiyatı Beyanındadır*⁹ “karalama”sını kaleme alacak olan Abdülbaki Bey [Gölpınarlı] şiddetli muhalif bir görüşle çıkar. Abdülbaki Bey, Ahmet Hamdi ve Mustafa Nihat’ın aksine, divan edebiyatının edebiyat tarihi dersinin esası olduğunu, bu okutulmaktan sonra bir edebiyat tarihi okutulmasına gerek olmadığını söyler (2: 102). Bu görüşü destekler mahiyette Hıfzı Tevfik Bey de, Tanzimat’tan sonra ortaya konan edebî mahsullerin “bizim hakiki bir edebiyatımız olmadığını” hatta bu edebiyatın “kozmpolit” olduğunu söylemiştir (2: 102).¹⁰ Ahmet Kutsi’nin, yazısının bir yerinde “lisenin hedefi ve gayesi” bahsinde yaptığı öneriler, bugün aynıyla tazeliğini korumaktadır. Lisede okutulan muhtelif derslerin “talebenin zihni inkişafını muayyen bir hadde kadar yükseltmesi, ona ilmi tefekkürü öğretmesi, onu her hangi sahada takip ve devama müsait yapmasıdır; yoksa şu veya bu şekilde birtakım malûmatın bolluğu ve eksikliği değildir” (2: 101). Ahmet Kutsi’nin yine derginin ikinci sayısında, Ömer Bedrettin’in *Deniz Sarhoşları* adlı şiir kitabı üzerine A.K. imzalı bir değerlendirmesi vardır. Yazıda kayda değer tespitler, değerlendirmeler bulunmaktadır.¹¹ A. Kutsi, yazının hemen ikinci

⁹ İstanbul: Marmara Kitabevi, 1945.

¹⁰ Ahmet Kutsi’nin kaleme aldığı bu uzun değerlendirme okununca, son dönem edebiyat tarihi araştırmacılarımızın bu tartışmalardan haberdar olmadığı fark ediliyor.

¹¹ Ömer Bedreddin hakkında yayımlanan bir monografide, araştırmacının bu kıymetli yazıyı görmediği anlaşılmaktadır: Şener Öztop, *Ömer Bedrettin Uşaklı -Hayatı, Sanatı, Şiirleri ve Makaleleri-*, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1992.

paragrafında, kitabı dolduran şiirleri, yirmi üç satır tutan şiirsel ve uzunca bir cümle ile dimağımıza âdeta resmeder. Şiirlerdeki samimi memleket vurgusuna dikkatimizi çekerek, “o, çizdiği tabloları, tanıttığı insanları kendinin bir parçası olarak veren özlü bir sanatkârdır” (2: 119) belirlemesinde bulunur.

Görüş’te en fazla imzası görülen Ahmet Hamdi’dir [Tanpınar]. Derginin her sayısında yazısı bulunan muharririn, dört nüsha boyunca iki şiir, dokuz makale ve iki de çeviri olmak üzere toplam 13 üründe 12 imzasını görmekteyiz. İki yazı “Kitaplar” başlığı altında arka arkaya yayımlandığı için tek initial ile yetinilmiştir. Tanpınar, yazıların beşine imza olarak adının ilk harflerini (A.H.) koymuştur. İki çevirisi dışında, diğer yazıları *Edebiyat Üzerine Makaleler* kitabına da alınmıştır. Mecmuanın ilk sayısının neredeyse üçte birinde Ahmet Hamdi’nin yazıları yer almaktadır.

Ahmet Hamdi, *Görüş*’ün ilk iki sayısında çıkan “Şiir Hakkında” başlıklı makalesinde, şiire dair birtakım görüşlerini dile getirir. Başka bir ifadeyle, daha evvel simgecilerin, Ahmet Haşim’in, Yahya Kemal’in savunduğu şiir anlayışının benzeri olan düşüncelerini (şiirin lisanı, gayesi, şiirde ahenk, mana) bahse mevzu yazılarda genel hatlarıyla ortaya koymuştur. Ahmet Hamdi’nin söylediklerinde, Haşim’in yaklaşık 10 yıl önce *Dergâh* mecmuasında neşrolunan “Şiirde Mana” yazısını hatıra getiren görüşlerle karşılaşırız. Diğer sanatların kendilerine mahsus malzemeleri olmasına karşılık, şiirin malzemesini umuma ait lisandan almasının zorluklarından bahseder. Haşim de, yıllar önce bundan yakınmıştır. Şiirin herhangi bir ideolojinin, fikrin emrine girmesine de karşıdır yazar. Hakiki şiirin, kendi varlığından başka bir gayesi yoktur, der. İyi şiir, “Kendisinde başlar, kendisinde biter. Bütün asaleti de buradan gelir. Ondan beklenebilecek yegâne şey, bizde bedîi alâka dediğimiz ve hayatımızın maddi taraflarıyla, gündelik endişeleriyle münasebettar olmayan saf bir alaka uyardırmasıdır” (1: 19). Saf şiirin savunmasıdır bu. Kendisini var eden ve varlığını değerli kılan her türlü unsurdan arınmış olan şiirin. Hülâsaten “Bizim şiirden anladığımız mana” der, “kelimelerin terkiibinden doğan ritim, ahenk... ve saire vasıtasile alelâde lisanda ifadesi kabil olmayan derunî haletlerimizi, heyecanlarımızı, istigraklarımızı, neşe ve kederimizi ifade eden ve bu suretle bizde bedîi alâka dediğimiz büyüü te’sis eden bir sanat olmasıdır” (1: 24). Bu öz görüşlerin yanında vezin ve kafiyenin şiirde tuttuğu yeri ve gerekliliğini izah eden yazar, farkında olmadan, yedi sekiz yıl sonra Orhan Veli’nin dillendireceği, savunacağı Garip Şiiri’nin ilkelerine cevap vermiş olacaktır.

Ahmet Hamdi’nin *Görüş*’te yayımlanan en mühim yazısı, “9’uncu Hariciye Koğuşu” başlıklı makalesidir. Peyami Safa’nın aynı isimli romanı üzerine kaleme alınmış olan yazının girişinde, Tanpınar, bizde roman bahsindeki görüşlerini ortaya koyar ve sonra bahse mevzu romana ilişkin kanaatlerini belirtir. Fakat yazının ağırlık noktasını, “Bir Türk romanı var mı?” sorusuna cevap arandığı

ilk kısım oluşturur. Sonra, edebiyatımızın “uyuşuk havası” içinde ortaya çıkan bu kıymetli eseri, *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*'nu dikkate değer bir roman olarak selamlar.

Ahmet Hamdi'nin *Variyété II* münasebetiyle kaleme aldığı “Paul Valéry” başlıklı yazısı, Fransız şiirinin önemli bir şairine açılan geniş bir pencere, vukufu bir bakıştır. Yazar, *Variyété*'nin şahitliği ile Valéry'nin fikrî gelişimini; şüphelerini, bunalımlarını; yazı yolculuğundaki iniş çıkışları, duraksamaları, fakat hepsinden önemlisi şiiri arayış macerasını anlatmaktadır. Sonra Valéry'nin şiirinin zeminini ve imkânlarını ortaya koyar. Valéry'nin, saf şiir telakkisinin izahı, aynı zamanda Tanpınar poetikasının esaslarını da ele vermektedir. “Her şeyden evvel şiirin kendisine yabancı olan bütün unsurlardan tecerrüt etmesi” ilkesini benimseyen saf şiir görüşünü anlama imkânı buluruz. Ruhun saf bir lisanı olan, bütün yabancı unsurlardan temizlenerek kendi cevherine rücu eden bu şiirin asıl “muvaffakiyet vasıtası” ise musikidir. Yazının bundan sonraki kısmında Valéry'nin şiir/sanat anlayışı ile şaire göre sanat eseri ve ilham, deha, ceht, zekâ, nizam gibi sanatın ibdasında gerekli olan kavramlardan bahsedilir.

Tanpınar'ın derginin ikinci sayısında A.H. imzasıyla yayımlanan üç yazısı, yeni neşredilen üç kitap üzerinedir. “Bir Kitap Kapanırken” başlıklı değininde, Ali Suat'ın aynı adlı şiir kitabı vesilesiyle Mütareke devri Türk şiiri hakkında şayan-ı dikkat tespitlerle dönemin kısa bir panoraması çizilir. Yazı, bir dönemin şiir anlayışını ortaya koyan geniş, derin, dikkatli bir bakışın ürünüdür.

Ahmet Hamdi'nin *Görüş*'te iki de tercümesi yayımlanır. Paul Morand'ın “Sürat Hakkında” başlıklı uzun denemesini, Suut Kemalettin'le birlikte Türkçeye kazandırmıştır. Tanpınar'ın diğer çevirisi, Walter Pater'in “Auxerreli Denys” isimli hikâyesidir. Özgün dilinden değil de muhtemelen Fransızca'dan tercüme edilen hikâye, “bir kadim Yunanistan hemşerisinin insanlar arasına avdeti”ni anlatan bir devir efsanesidir. Bu çeviriler, Tanpınar'ın ölümünden sonra yazılarının toplandığı kitaplarında yer almamıştır.

Dergide Ahmet Kutsi ve Ahmet Hamdi'den sonra en fazla imzası görünen yazar, Suut Kemalettin'dir (Suut Kemal Yetkin). Müellifin dergide biri tercüme, üçü telif dört yazısı vardır. Birinci sayıda Ahmet Hamdi'nin “Paul Valéry” ile başlattığı “ecnebi edebiyatı” yazılarını, sonraki sayılarda Suut Kemalettin sürdürmüştür. İnceleme ile deneme arasındaki bu yazılar, itiraf etmeli ki özgün tespitlerle donatılmış, anlatımı yetkin, okunması estetik bir haz da bahşeden ürünlerdir.

Görüş'ün ikinci nüshasında yer alan “Tolstoy'un Manevî Tekâmülü” başlıklı denemesinde, Suut Kemal, büyük Rus yazarının ömrünün belli bir evresinden sonra yaşadığı inanmak ihtiyacını, belki inanç buhranını, nihilizmden dindarlığa geçişini irdeler; anlamaya ve anlatmaya çalışır. Başkaca söylemek gerekir-

se, bu yazıda *Harp ve Sulh* müellifinin, otuz altı yaşından sonra hangi sevk ile “Tanrı’nın ayaklarına kapandığı” anlatılmaktadır.

Suut Kemalettin’in ikinci yazısı, Alman filozof Friedrich Nietzsche üzerine kapsamlı bir incelemedir. Yazar, Nietzsche’yi, felsefenin “Cesar Borgia”sı olarak selamlar. Şu kabil tespitleri, “her şey veya hiçbir şey”in adamı olan Nietzsche malûmatlarına özgün bir katkıdır: “Hakimane bir istihfaf ve istihza ile avamın ahmak muhakemelerine tükürdü ve yüksek sesle, eğer tabiat kendisine ayak vermişse, ‘yeri hoşuna gitmeyenlere terk etmek için değil fakat onları ezmek için’ verdiğini ilân etti. Nietzsche, bütün hayatınca, varlığı bir facia telakki ettikleri içindir ki Eschyle’i, Schopenhauer’i ve Wagner’i sevmiştir” (3: 131). Nietzsche’nin hayatı, “kuvvetini fikrinden alıyordu; fikri, hayatını peşinden sürükledi” (3: 132). Nietzsche, hayatını ıstıraba çeviren bu fikirle ömrü boyunca savaşmıştır. Aforizma söylemede/yazmada, Pascal müstesna, kimse Nietzsche kadar başarı gösterememiştir. Bu hastalıklı ruhu, bu gururlu ve müstehzi filozofu tanımak, onun felsefesinin temeli olan “Bitmeyen Dönüş” nazariyesini anlamak için, Suut Kemalettin’in yazısı, bugün bile büyük bir imkân sunuyor. Sulha, huzura, sükûnete veda eden bu çılgın hatta merhametsiz adamın ahlak felsefesini kavramak için de yazıya bakmakta fayda vardır.

Suut Kemalettin’in üçüncü yazısı, Paul Verlaine hakkındadır. Adı geçen şairin sanatkâr özellikleri, şiirinin ana damarları, nitelikleri anlatılır. Yazara göre, Verlaine, Fransa’nın François Villon’dan beri gelen en büyük bohem, duygusal şairidir. Yazıda, şairin eserini esinleyen ve biçimlendiren kişilik özellikleri çözümlenir; hayatının iniş çıkışlarından sanatına akan özsel duyulara temas edilir. “Verlaine’de” der, Suut Kemal, “hayata nizam veren, muhakemeler yürüten, düşünen o kafa dediğimiz şeyi aramıyalım, iki omzumuzun ortasında duran o küçük küreyi Verlaine kalbinde taşıyordu. O, kalbiyle düşündü, kalbiyle duydu. Hayat onu her yerinden yaraladı; fakat ıstırap dehanın fidyei necatı değil midir?” (4: 218). Bu genel tespitlerden sonra, Verlaine’in yarattığı “yeni şiir”in özellikleri anlatılır. Suut Kemal’e göre, Verlaine’in şiirlerinde fikir aramamalıdır; o, şiiri musiki derecesine vardırılmıştır ve şiirleri de birer ahenk rüzgârıdır. “Rüya ve musiki, musikiye benzeyen birer hıçkırık”tır (4: 219). Serapa aşktır Verlaine şiirleri, fakat mücrim, ıstırap çeken, nadim bir aşkın naneleri, terennümleridir. Verlaine’in şiirleri nakletmez, tasvir etmez, anlatmaz, vaaz ve telin etmez; bir sabah rüzgârı gibi mırıldanır. Saf bir çocuğun kalbinde gelen sesler gibidir.

Görüş’te imzası görülen şahsiyetlerden biri de, o zamanlar Güzel Sanatlar Akademisinde sanat tarihi muallimi olan Burhan Toprak’tır. Muharririn “güzel”i anlamaya ve izaha ilişkin yani bediyyata dair iki yazısı, henüz soyadı kanunu çıkmadığı için, ‘Şeyhzade Burhan’ imzasıyla yayımlanır. İkincisi ilkinden daha uzun ve kapsamlı olan bu iki yazı, Toprak’ın Charles Lalo ile birlikte 1940’ta

Bediiyat, 1948'de *Estetik* adıyla yayımlanacak olan kitabın temelleri olmalıdır. İlk yazı, 'bediiyat'ın ne (ilim mi, fen mi, felsefe mi, metafizik mi, sanat mı) olduğu yolunda o güne kadar yapılan mülhazaları anlama cehdidir. Bir diğer deyişle bediiyatı tanımlama çabalarıdır. "Bediî Hulûl" başlıklı ikinci makalede ise, özgün adı "Einfühlung" olan ve Türkçede "aynileşme", "özdeşleyim" terimleriyle karşılanan estetik olgunun izahı yapılır. Estetik nesne ile karşılaşan öznenin (alıcı) o anki duyumsama veya algılama hâlini, Burhan Toprak "şahsiyetlerin kaynaşması" ifadesiyle özetler. Victor Basch'tan iktibasla "Biz olmayan her şeye kendimizi vermeliğimiz, kendimizi her şeyde ve her şeyi kendimizde duymaklığımızdır" (2: 81) cümlesiyle aynileşme (bediî hulûl) ile vahdet-i vücut arasında bir ilgi kurmaktadır. Bu düşünce, güzelde tamamıyla kendimizi kaybetmek olarak da açılabilir. Yazıda "Biz o olmalıyız, o da biz" gibi izaha muhtaç ifadeler okuruz. Sonrasında yazar, Batılı estetikçilerin/filozofların bu husustaki görüşlerini özetler. Bu uzun mütalaayı şu cümlelerle sonlandırır:

Bizce güzel, en kıskanç sevgiliden daha kıskançtır. O yalnız bizim hislerimizi, kalbimizi değil aynı zamanda zekâmızı, bilgilerimizi, hulûsa tam ve mükemmel manasile bütün vücudumuzu ve ruhumuzu ister. Mutasavvıflar Allah'a nasıl 'herşey'lerini birden veriyorlarsa biz de mü-rakabe ettiğimiz güzele kendimizi öylece verirsek o zaman ve ancak o zaman bediî hadise denilen mucize vukua gelir. (2: 91)

Görüş'ün sayfalarında bir tek yazısını okuduğumuz ünlü sosyolog ve felsefeci Hilmi Ziya [Ülken], "Nirvana" başlıklı denemesinde, ruhun hakikatini tanımak ve onun terbiyesi bahsine eğilir. Ruhun terbiyesi yolunda geçmişten beri yapılanların yanlışlığına temas eder önce. Ruhun durmaksızın ilerlemeye kabiliyetli olduğunu belirtir ve bunu bir şarta bağlar: "Onu harekete ve faaliyete getirmesini, nihayetsiz iştiaqlar duyulan mevzular yaratmasını ve bilhassa kendine bakmasını ve eşyadan kendine dönmesini bilmek lâzım"dır (2: 69). Bunları yapabilen insanın ruhu kudretlidir. Ruhun hakikatini bulmaktır insanın asıl görevi. Ancak ruhun hakikatine erdiğimizde şahsiyet bulabiliriz. Buna göre hakikat, vahdette ve tabiattadır. "İnsan onun hülasası ve kemalidir" (2: 70). Hilmi Ziya'ya göre, her şeye müdahil olabilen ilmin neşteri, insan ruhuna işleyemez. Bilimsel bakışlar/araştırmalar satıhta dolaşabilir, nazarlarını derinlere asla nüfuz ettiremeyecektir. Muharrirden şu belagatli cümleleri de okuruz: "Gafil der ki teşkilât ruha kuvvet verir, ve servet teşkilâtları icad eder. Ben derim ki hazineler ruh kudretinin eseridir. Ve hangi kalbi kararmış karun teşkilât yapmıştır; ve hangi teşkilât ruhsuzlara ruh ve ahlâksızlara ahlâk bahşetmiştir? Kanunların bazı topraklarda mes'ut, ve bazı topraklarda berbat olması bundandır" (2: 71).

Meşhur denemeci, münekkit Nurullah Ata'nın [Ataç] da dergide mektup biçiminde kaleme alınmış bir yazısı bulunmaktadır. Yazar, edebiyat âleminin ıslah ve iflah olmaz sayrılıklarından sayılan "intihal"e dair genel düşüncelerini dile getirir. Ataç, ele aldığı konuyu işlerken lakaydi bir tutum takınmış gibidir.

İntihalin, etrafında o kadar patırtı kopartılacak bir mesele olmadığını söylemeye çalışır. Şöyle der:

“İnsanlar bunca zamandan beri yazı yazıyorlar, artık söylenmemiş söz kalmamıştır” derler. Bu doğrudur: fakat yeni bir muharririn original olmasına da mani değildir. Nasıl bir fabrika şekerini, sütünü, kakaosunu dışarıdan alıp yine başka hiçbir fabrikaninkine benzemiyen çukulata yapıyorsa bir şair de bütün hayallerini, fikirlerini, manzumesinin şeklini başkalarından alıp misli görülmemiş ve görülmeyecek yepyeni eser vücade getirebilir. Yenilik teferruatta değil, küldedir, muhtelif kısımların arasından bir nehir gibi akan birliktedir. (4: 213)

Dönemin ünlü kalemlerinden, eğitimci; pedagoji, terbiye ve felsefe konularında birçok eserin sahibi İsmail Hakkı [Baltacıoğlu], dergide “Metafizik” başlıklı bir yazıyla görünür. Kısa bir sohbet biçiminde olan bu yazıda, muharririn “arkadaşım” dediği genç bir felsefecinin Kant’a, Rousseau’ya Bergson’a ve özellikle metafiziğe dair kısa suallerine serbestçe verilmiş cevaplarını okuruz. Bu karşılıklar içinde, o günden bu güne bu türden yazılarda karşılaşılan genel belirlemeler yer almaktadır. İsmail Hakkı, yazının son cümlesinde “sanat terbiyesi almayan metafizikçinin, mezhepçilikten kurtulamayacağını” (1: 17) söyler ki bu, haklılığı aşikâr bir görüştür.

Mecmuanın ilk iki sayısında M.M.¹² imzasıyla çıkan “Resim Sergileri” başlıklı iki yazı vardır. Genişçe bir değerlendirme olan ilk yazı, Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği’nin o günlerde Ankara’da açmış olduğu bir sergi dolayımındadır. Yazar, genç ressamlarla ilgili intibalarını, bu tür faaliyetlerin kazanmış olduğu yeni çehreyi ve gördüğü alakayı anlatır. Kimi ressamların sergideki bazı tablolarından da kısa kısa söz eder. İkinci yazı ise, o günlerde açılmış olan üç resim sergisine dair kısa tanıtımları içermektedir.

Görüş’ün yazı kadrosu geniş değildir. Dört sayıda 19 farklı imzanın ürünleri yer almıştır. Bunlardan ikisinin Ahmet Kutsi ve Ahmet Hamdi adlarının ilk harfleri (initialleri) olduğu (A.K., A.H.) söylenirse, on yedi farklı yazarın ürünleriyle mecmuada görüldüğü belirginleşir. Mecmuayı çıkaran iki Ahmet’le birlikte, yukarıda yazılarına değindiğimiz isimler (Hilmi Ziya, İsmail Hakkı, Nurullah Ata, Suut Kemal, Burhan Toprak), alanlarında çok parlak simalardır. Derginin yazı ailesinde yer alan kimi isimler ise, bu gün edebiyat yahut sanat dünyasında pek tanınmıyor olsalar da, o dönemin kabiliyetli, gelecek vaat eden parlak şahsiyetleridir.

Mecmuada “Plastik Sanatlar ve Akademi” başlıklı makalesi yayımlanan Muhiiddin Sebati (1901-1932), genç yaşta kaybettiğimiz bir Türk ressamı ve heykeltıraşıdır. 1929’da kurulan Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği’nin ilk başkanıdır. Yine dergide millî operaya dair bir mektubu yer alan Mahmut Ra-

¹² Bu kısaltılmış imzanın Muhtar Mahir’e ait olduğu düşünülebilir.

gıp (Gazimihal, 1900-1961), Türk folkloru, bilhassa Anadolu türküleri üzerine araştırmaları bulunan kıymetli bir müzik adamıdır. *Görüş*'ün üç sayısında birer yazısı çıkan Cevat Memduh (Altar, 1902-1995), Türk müzik tarihçisi bir profesördür. Mecmuanın üçüncü sayısında iki ayrı yazısı bulunan Hüseyin Namık (Orkun, 1902-1956), tarih ve edebiyat tarihi alanlarında, Türk dili konusunda değerli araştırmaları bulunan bir bilim insanıdır. "Yeni ve Eski Resim Arasında" makalesini yazan Zeki Faik (İzer, 1905-1988), önde gelen ressamlarımızdandır. Falih Rıfkı'nın o günlerde neşredilen üç gezi kitabı üzerine kısa değerleri dergide çıkan Halil Vedat (Fıratlı, 1901-1969) eğitim tarihimizin unutulmuş hizmetkarlarından biridir. *Görüş*'ün üçüncü sayısında, *Musiki* mecmuasının neşrini duyuran tanıtım yazısının altındaki "Muzaffer", sonradan "Sarısozen" soyadını alacak olan meşhur türkü derlemecisi, müzik adamı olmalıdır. O yıllarda Ahmet Kutsi ile Sivas Lisesi'nde öğretmendir. Bu isimler, aynı zamanda Ahmet Kutsi'nin ve/veya Tanpınar'ın çevresinden tanıdıklarıdır.

Üç Beş Şiir, Birkaç Havadis

Görüş'te az sayıda şiir yayımlanmıştır. Derginin toplam 232 sayfa tutan dört sayısında yedi şiir görülür. İlk sayıda Ahmet Kutsi'nin üç şiiri vardır. İlki Peyami Safa'ya ithaf edilen "Besbelli"dir. Üçüncü şiir, Ahmet Kutsi'nin çok bilinen, edebî kıymeti yüksek, en güçlü eseridir: "Nerdesin?" Dergiyi çıkaranlar şiire az yer verdiklerinin farkında olmalı ki, ilk sayıda, *Hep Gençlik* mecmuasının tanıtıldığı yazının içine Ahmet Muhip'in bir şiiri iktibas yoluyla konmuştur. Derginin ikinci sayısında şiir yayımlanmamış. Ne var, Ahmet Kutsi, Ömer Bedrettin'in *Deniz Sarhoşları* kitabı üzerine yazdığı değerinin içine yine alıntılama yoluyla bir şiir sıkıştırılmıştır. Böylelikle okuyucu, 64 sayfalık nüshada, hiç değilse bir şiir okumuş olur. Üçüncü sayıda ise Ahmet Kutsi'nin "Bulutlar" şiiriyle yetinilmiştir. Son sayıda, Ahmet Kutsi'nin bir, Ahmet Hamdi'nin iki şiiri görülmektedir.

Ahmet Hamdi'nin *Görüş*'te iki şiiri çıkmıştır, ikisi de son nüshadadır. "Bir Kadın Başı", Tanpınar'ın sağlığında yayımlanan *Şiirler'e* "Sabaha Karşı" adıyla ve bazı değişiklikler yapılarak alınmıştır. İlk dördünlüğün ikinci mısraı "Uzanmış süzmekte beni", "Uzanmış süzüyor beni" yapılmış. İkinci dördlük ise, epeyce değişikliğe uğramıştır. Bu iki biçimin karşılaştırmasını yapmak, şairin yazma uğraşının geçirdiği aşamalara ışık tutması bakımından mühimdir. Bu nedenle aşağıda, söz konusu dördünlüğün hem dergide hem de kitapta yer alan şekli verilmiştir:

Dergideki şekli

Uzayan parmaklarımda
Mumyalanıyor karanlık,
Sesler gülüyor yanımda
Hatıralar kadar dağınık.

Kitaptaki şekli

Eriyen parmaklarımda
Mumyalanıyor aydınlık
Sesler çınlıyor alnımda
Hâfıza gibi dağınık.

Şair bu değiştirmeleri, kuşkusuz eserini daha da güzelleştirmek, etkileyici kılmak adına yapmıştır. Yeni söyleyiş, şiirsel olarak dörtlüğün hayrına olmuştur denebilir. İlk dizede parmakları niteleyen “eriyen” sıfatı, ifadenin mana âlemini birdenbire genişletir ve bu soyutlama dizeye efsunlu, zengin bir çağrışım kazandırır. İkinci dizede karanlığın, tam zıddı bir kelimeyle değiştirilmesi şaşırtıcıdır ve “aydınlık” hiç de yerini yadırgamamıştır. Ayrıca aydınlığın mumyalanması da çarpıcı bir bağdaştırmadır. Işığı dondurmamak ve zapt etmek gibi bir anlamı akla getiriyor. Üçüncü dizenin ilk hâli çok zayıf ve mana evreni dardır. Üstelik şairin arzu ettiği esrarlı havayı yarattığı da söylenemez. Seslerin “çınlaması” elbette daha manalı, atmosferi de daha bir yoğunlaştırmaktadır. “Glmesi” bir müphemiyet yaratsa da, somut ve sıradan bir sevinci haber verdiği için şairin arzu ettiği bir Şey olmamalı. Şair, “beynimde” dememek için “alnımda” diyor ve kinaye sanatıyla da çağrışım alanını genişletiyor. Dördüncü dizenin yeni biçimi, daha özgün görünmektedir. “Hatıralar kadar dağınık” malum bir ifadedir ve sadece geçmişin unutulduğuna, perişanlığına işarettir. Hafızanın dağınıklığı, geçmişle birlik hâle ilişkin bir olumsuz durumu, bir perişanlığı imliyor. Şiirin diğer iki dörtlüğünde bir değişiklik yoktur. “Hep Aynı Gl” başlıklı Şiir ise, şairin sağlığında çıkardığı kitaba girme şansı bulamamıştır. Ölümünden sonra *Bütün Şiirleri*? ne alınmıştır.

Derginin son sayfalarında yer bulan “haberler”den, dönemin edebiyat âleminin meraklarına dair bilgilere ulaşılabilir. Bu haberleri okuyunca, ilęilerin bugün ne kadar değiştiği açıkça görülür. Bu değişime yazıklanmamak da elde değil. Bu havadislerin bir kısmının Ankara’dan gönderildiğini, Tanpınar’ın mektuplarından öğreniyoruz. İşte *Görüşü*’n ikinci sayısındaki “haberler”den birkaçı:

- Yakında Ankara da “Musiki” unvanile bir sanat mecmuasının neşrolunacağı haber veriliyor. Bu mecmuada Ahmet Muhtar, Cevdet Memduh, Bedri ve Mehmut Ragıp Beyler toplanacaklardır.
- Faruk Nafiz Beyin, Őukfe Nihal Hf.nin yardımlarile “Yakut” adlı bir mecmua çıkaracağını öğreniyoruz.
- Ercüment Behzat ve Ertuğrul Sadettin Beylerin yeni bir sahne teşkil etmekte olduklarını haber aldık.
- Andre Gide’in “Dar Kapı” adlı romanının tercümesi bitmiştir. Yakında basılacağını haber aldık. (s.126)
- Mustafa Nihat Beyin “Metinlerle Türk Edebiyatı Tarihi”, kitabının tabı bitmek üzeredir.
- Suut Kemalettin Beyin bilhassa mektepler için yazdığı bir *Eстетik* kitabı yakında D. M. Neşriyatı arasında basılacaktır.
- Voltaire’in “Gandide”, unvanlı eseri Nahit Sırrı Bey tarafından Türkiyeye tercüme edilmiştir. Türk Ocakları neşriyatı meyanında basılacaktır. (2: 127)

Türkçede bazı kelimelerin nasıl yazılacağı, bu gün dahi halledilememiş bir meseledir. Alfabe değişikliğinden hemen bir buçuk-iki yıl sonra çıkmaya başlayan *Görüş*, tabiatıyla kimi kelimelerin yeni yazıyla imlası konusunda tereddütler yaşamaktadır. Mecmuada çıkan yazıları okurken aynı sözcüklerin farklı yazımları, kimi eklerin bugünkünden başka türlü yazıldığı görülmektedir. Söz gelimi “bilâhara”, “çerçive”, “eyi”, “eyilik”, “facia”, “fenaye”, “Fröyd”, “hacım”, “hakikatan”, “istampa”, “iztirab”, “kongra”, “laboratvar”, “mamafi”, “musir”, “mutalea”, “müsafir”, “natemam”, “Renesans”, “saati”, “taliin”, “vakıt”, “zauf” henüz nasıl yazılacağına karar verilememiş kelimelerdir.

Dergide, bağlaçların yazımında da bir tutarlılık görülmez. *Görüş*'e bu dikkatle bakıldığında, dergiyi çıkaranların, erken Cumhuriyet döneminde yaşanan kimi dönüşümlerin, kültürel hamlelerin hayata geçirilmesi noktasında da bir çabaya girdikleri, tereddütler ve arayışlar içinde oldukları görülecektir.

Sonuç

Bir devrin kültür politikalarını, sanat-edebiyat dergileri üzerinden okumak ilginç ve farklı neticelerin ortaya çıkmasını sağlayabilir. Küçük hacmiyle *Görüş*'te bile erken Cumhuriyet döneminde yapılmakta olan dil, edebiyat, sanat, kültür, eğitim hamlelerini izlemek mümkündür. Dergiyi çıkaranların şahsi sanat görüşleri ve beğenileriyle birlikte devrin eğilimlerini de dergide yansıtmaya çalıştıkları görülmektedir. Söz gelimi, yeni rejimin kurulmasından hemen yedi yıl sonra, bin yıllık büyük bir dönemin mirası olan “Divan edebiyatı”nın mekteplerdeki tedrisattan kaldırılması görüşü, yeni aydınlarca hararetle savunulmuş; resim sergileri, ciddi değerlendirmelere konu olmuş; yeni çeviriler, Batı sanatına ilgi, bilhassa resim ve musiki sanatlarına verilen ehemmiyet, folklorla yapılan vurgu, dergi sayfalarına yansımıştır.

Bir derginin nüshalarına yakından bakılınca, bütünü dikkatle okunup incelenince birçok ayrıntının farkına varılır. Kaç sayı çıkmış olursa olsun, bir derginin hemen her sayısında, asıl yazı kadrosunun kendi sanat görüşünü ortaya koyan bir evrenle karşılaşılır. Edebiyat tarihi araştırmalarında dergi koleksiyonlarının mutlaka görülmesi gerektiği görüşünün, bu incelemeyle bir kez daha kuvvet kazanacağına inanmaktayız. Bu bağlamda, dergi sayfalarında kalmış kimi yazarların ve yazıların yeni bilgiler/ımkânlar sunduğu ortadadır. Nüsha sayısı az/hacmi küçük olmakla birlikte *Görüş*'ün, nice dergi koleksiyonu gibi, mühim malumat içerebileceği bu makaleyle ortaya konmuştur.

Görüş, dönemin itibarlı sanat ve düşünce adamlarının eserleriyle var olmuş bir mecmuadır. Dergide yayımlanmış ürünler, muharrirlerinin yazı hayatının bir evresine, düşünce dünyalarının bir tarafına ışık düşürecek kıymettedir. Bu nedenle, *Görüş*'te imzası bulunan sanat ve yazı adamlarının buradaki eserlerini okumadan yapılacak yorumlar, çıkarılacak sonuçlar, varılacak yargılar eksik

kalabilir. Son olarak şunu da söylemek gerekir: 85 yıl önce çıkarılan bir edebiyat dergisinin imkânlarının bilinmesi, bu bağlamda bugün yapılacak değerlendirmeleri ve karşılaştırmaları daha sağlıklı bir zemine taşımış olacaktır.

Kaynaklar

- Alptekin, Turan (2001). *Ahmet Hamdi Tanpınar Bir Kültür Bir İnsan*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Enginün, İnci ve Zeynep Kerman (2015). *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Görüş* mecmuası (1930-1932). İstanbul, Sivas (1-4 sayılar; toplam 232 sayfa).
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (1981). *Bütün Şiirleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- (1992). *Tanpınar'ın Mektupları*, Haz. Zeynep Kerman, İstanbul: Dergâh Yayınları.

YAZILAR DİZİNİ

Cilt 1, Sayı 1, Temmuz 1930

1. “Şark Ve Garp -Edebiyatımızda Yeni *Teme* Dair Mutalea-”¹³, Ahmet Kutsi, s.5-14.
2. “Görüşlerim: Metafizik”, İsmail Hakkı, s.15-17.
3. “Şiir Hakkında” [1], Ahmet Hamdi, s.18-24.
4. “Şiirler: ‘Besbelli’, ‘Mezar Taşları’, ‘Nerdesin?’”, Ahmet Kutsi, s.25-27.
5. “Güzel’in ilmine ve felsefesine dair: Bediiyat Nedir?”, Şehzade¹⁴ Burhan, s.28-35.
6. “Paul Valéry”, Ahmet Hamdi, s.36-46.
7. “Musiki: Cosima Wagner’in Ölümü”, Cevat Memduh, s.47-48.
8. “Resim Sergileri”, M. M., s.48-54.
9. “*Varan 3*”, [Nâzım Hikmet’in kitabı münasebetiyle], A[hmet] K[utsi], s.55-56.
10. “*9’uncu Hariciye Koğuşu*”, A[hmet] H[amdi], s.56-60.
11. “Kitaplar: *Akreş, Salkımlar, Emile*”, [İmzasız], s.60-62.
12. “Mecmualar: *Hep Gençlik*”, [İmzasız], s.62-64.

Cilt 1, Sayı 2, Eylül 1930

1. “Nirvana”, Hilmi Ziya, s.67-74.
2. “Şiir Hakkında” [2], Ahmet Hamdi, s.75-78.
3. “Güzelin ilmine ve felsefesine dair: Bedii Hulûl”, Şeyhzade Burhan, s.79-91.
4. “Tolstoy’un Manevî Tekâmülü”, Suut Kemalettin, s.92-95.
5. “Eski Ve Yeni Edebiyat” -Edebiyat kongrası-, Ahmet Kutsi, s.96-107.
6. “Musiki: Siegfried Wagner”, Cevat Memduh, s.108-110.
7. “Milli ‘Opera’ya Doğru” [Mektup], Mahmut Ragıp, s.111-114.
8. “Plastik Sanatlar Ve Akademi”, Muhiddin Sebati, s.114-116.
9. “Resim Sergileri”, M. M., s.116-117.
10. “*Deniz Sarhoşları*”, A[hmet] K[utsi], s.118-121.
11. “*Bir Kitap Kapanırken*”, A[hmet] H[amdi], s.121-122.

¹³ Başlıkların dergideki yazımına müdahale edilmedi.

¹⁴ Kelimenin “Şehzade” biçiminde yazılması, bir mürettep hatası olmalıdır. Çünkü hem aynı nüshanın kağındaki içindikiler kısmında hem de sonraki sayılarda yer alan Burhan Toprak’a ait yazıların altında “Şeyhzade” şeklinde yazılmıştır.

12. “Kitaplar: *Yastığının Rüyası, Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok*”, A[hmet] H[amdi], s.122-125.
13. “*Avrupa Edebiyatı Renesans*”, [İmzasız], s.125-126.
14. “Haberler”, [İmzasız], s.126-127.
15. “Bibliyografya”, [İmzasız], s.127-128.

Cilt 1, Sayı 3, Nisan 1931

1. “Bulutlar” [şiir], Ahmet Kutsi, s.129.
2. “Friedrich Nietzsche”, Suut Kemalettin, s.130-138.
3. “Auxerre Li Denys”, Walter Pater, Çeviren: Ahmet Hamdi, s.139-160.
4. “Macar Edebiyatı Tarihine Bir Bakış”¹⁵, Hüseyin Namık, s.161-167.
5. “Musiki: *İpekli Mendi*”, Cevat Memduh, s.168-170.
6. “Güzel Sanatlar: Bir Tenkit Karşısında”, Muhiddin Sebati, s.170-171.
7. “Resamlar Ve Şeyhzade Burhan”¹⁶, [İmzasız], s.172-178.
8. “*Silvestre Bonnard*, [Anatole France’ın aynı adlı romanı üzerine]”, A[hmet] H[amdi], s.179-181.
9. “*Persefon ve Geçmiş Zamanın Masalları*”, A[hmet] K[utsi], s.182-185.
10. “Kitaplar: *Dalgalarla Engine*”, A[hmet] K[utsi], s.185-186.
11. “*Türk Dili İçin*”, Hüseyin Namık, s.186-188.
12. “*Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi*”, [İmzasız], s.188-189.
13. “Mecmualar: *Musiki*”, Muzaffer, s.189-190.
14. “Bibliyografya”, [İmzasız], s.190-192.

Cilt 1, Sayı 4, Şubat 1932

1. “Sürat Hakkında”, Paul Morand, [çeviri]: Suut Kemalettin-Ahmet Hamdi, s.193-208.
2. “Lahit” [şiir], Ahmet Kutsi, s.209.
3. “Bir Kadın Başı” [şiir], Ahmet Hamdi, s.210.

¹⁵ Hüseyin Namık’ın bu makalesi ve Sadri Maksudi’nin *Türk Dili İçin* kitabı hakkında yazdığı değerlendirmesi, yazarın eserlerinin tanıtıldığı bir bibliyografyada (Nejdet Sançar; “Hüseyin Namık Orkun’un Kitapları, Makaleleri ve Hakkında Yazılanlar”, Ankara 1957) mevcut değildir.

¹⁶ Bu makalede, yurt dışındaki eğitimlerinden henüz dönen ve Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği çatısı altında bir araya gelen genç sanatçıların faaliyetlerine dair genel bir malûmattan sonra, Şeyhzade Burhan [Toprak]’ın *Yakit* gazetesinin 21 ve 22 Mart (1931) tarihli nüshalarında çıkan “Avrupa’da Tahsil Edip Gelen Genç Artistler Sanatı Nasıl Anlıyorlar?” ve “Genç Sanatkarların Eserleri Hakkında Ayrı Ayrı Mutalealar” başlıklı iki yazısı iktibas edilmiştir.

4. “Hep Aynı Gül” [şiir], Ahmet Hamdi, s.211.
5. “Kezban’a Mektup: İntihal”, Nurullah Ata[ç], s.212-215.
6. “Paul Verlaine”, Suut Kemalettin, s.216-220.
7. “Yeni Ve Eski Resim Arasında”, Zeki Faik, s.221-227.
8. “Üç Kitap: *Deniz Aşırı, Yeni Rusya, Faşist Roma...*”, Halit Vedat, s.228-229.
9. “*Dar Kapi*”, [André Gide’in aynı isimli romanı üzerine], A[hmet] H[amdi], s.230-232.
10. “Mecmualar ve Gazeteler”, [İmzasız], s.232.

YAZAR VE MÜTERCİM DİZİNİ¹⁷

1. Ahmet Hamdi; 24, 46, 78, 160, 208, 210, 211.
2. A[hmet] H[amdi]; 60,122, 125, 181, 232.
3. Ahmet Kutsi; 14, 27,107, 129, 209.
4. A[hmet] K[utsi]; 56, 121, 185, 186.
5. Cevat Memduh; 48, 110, 170.
6. Halit Vedat; 229.
7. Hilmi Ziya; 74.
8. Hüseyin Namık; 167, 188.
9. İsmail Hakkı; 17.
10. Mahmut Ragıp; 114.
11. M. M.; 54, 117.
12. Muhiddin Sebati; 116, 171.
13. Muzaffer, 190.
14. Nurullah Ata[ç]; 215.
15. Paul Morand, 208.
16. Şeyhzade Burhan; 35, 91, 172.
17. Suut Kemalettin; 95, 138, 208, 220.
18. Walter Pater, 160.
19. Zeki Faik; 227.

¹⁷ Derginin ilk nüshasından sonra çıkan sayılarında, ilkindeki sayfa numarası devam ettirilmiştir. Yukarıda isimlerden sonra verilen sayılar, yazarın imzasının bulunduğu sayfa numaralarını göstermektedir. İmzalar yazıların sonunda yer aldığı için, gösterilen sayfa ürünün başladığı değil bittiği yerdir. Zaten dört sayı çıkmış olan derginin, sayılarını ayrıca göstermeyi gerekli görmedik.

ABSTRACT

To Blow the Lid Off Cultural World of 1930s: *Görüş* Journal

This article aims to introduce and analyse the content of *Görüş* journal, that could be published only four issues with irregular intervals in three years through 1930-1932, which has an important source worth in its era in terms of the publishers and the authors. Firstly, the publishing process and formal features of the journal are described, then significant articles in the journal are analysed. The authors whose works were published in those years, who are not known enough today are also briefly mentioned. As the forth issue could be found only in a few libraries, it may be said that some papers published in the journal are concealed to literature researchers as they did not have opportunity to be published in the books later. The information having originality to correct or expand some current knowledge is available in these papers. Ahmet Kutsi Tecer's unpublished papers, Ahmet Hamdi Tanpınar's two translations unpublished in his books, some essays, references and assessments papers of other authors hidden in a sense and remote to researchers have been emerged in the journal. It is known that some works especially poetry or sometimes prose published in journals are changed by the authors while publishing in a book later. We have demonstrated the changes made while publishing in his book in a poem of Tanpınar published in *Görüş*. In addition, papers and authors index of the journal is also included in the paper.

Keywords: *Görüş*, journal, art-literature, culture in 1930s, Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi